

Francesc Roma i Casanovas

Llicenciat en Geografia

per la Universitat de Barcelona

Salvador Llobet, la geografia com a passió

Monografia

Salvador Llobet i Reverter va néixer a Granollers el 18 de novembre de 1908 i va morir a la mateixa ciutat el 23 de març de 1991. Aquesta darrera data serà per a tots nosaltres el dia de la mort de l'home que representa la introducció definitiva dels corrents possibilistes i de la geografia regional d'origen francès en la geografia catalana i espanyola. En el panorama de la geografia de postguerra Llobet va ser un personatge molt important; més endavant, serà també una de les oportunitats perdudes de la nostra geografia per consolidar-se en el terreny d'allò que anomenem la geografia aplicada. En un darrer moment, va saber escriure una de les pàgines més brillants de la geomorfologia catalana.

ELS PRIMERS ANYS

D'origen humil i autodidacte en el seu aprenentatge, Salvador Llobet va ser un *outsider* per a la universitat durant bona part de la seva vida, tot i que representa una de les peces clau de la moderna geografia a Catalunya. No és agosarat dir que li resultà més fàcil investigar en el camp de la geografia que no pas fer-ne classes dins de la universitat, per bé que conreà ambdós aspectes.

Des de ben jove va haver d'abandonar l'ensenyament bàsic per ajudar a l'explotació agrícola que la seva família posseïa. Però aquesta explotació era massa petita i això va generar la necessitat que Salvador Llobet treballés, en un segon moment, a la indústria de la construcció. D'infant, doncs, Llobet va passar ben pocs anys en unes escoles mancades de tot propòsit pedagògic i que només cultivaven la memòria i la disciplina, tal com ell va reconèixer en diferents moments al llarg de la seva vida.

L'EXCURSIONISME CIENTÍFIC

Més endavant, es va començar a preocupar per la cultura en general, i per la geografia en particular. La seva arribada a la geografia va venir de la mà de l'excursionisme entès segons el que en podríem dir el «model català». Llobet va descobrir la terra a través de la seva pràctica muntanyenca, però aquesta afició duia de bracet uns afanys de recerca històrica i natural que l'allunyaven de la pura gesta alpina. Preocupat per tots aquells terrenys que trepitjava,

des de l'Agrupació Excursionista de Granollers (que havia fundat, junt amb altres socis, en aquella ciutat, l'any 1928), Llobet no parerà fins a assolir que el ja aleshores mític geògraf Pau Vila vingui a la capital del Vallès Oriental i que hi faci un curs d'introducció a la geografia. Des d'aquesta entitat, Llobet promou un excursionisme científic, en un segon moment molt fructuós pel que fa a la realitat comarcal catalana, els fruits del qual seran recompensats amb la concessió en 1985 de la Placa d'Honor de l'Agrupació Excursionista.

L'ANADA A PARÍS

Una segona fita essencial en els seus anys de joventut és l'estada a París (1930-1931). Salvador Llobet hi arriba no tant atret pel clima cultural ni per l'afany de millorar la seva cultura, sinó per desenvolupar la seva professió d'aleshores: Llobet era llavors un guixaire, fill cabaler d'uns pagesos afincats a la capital del Vallès Oriental. A poc a poc, però, connecta amb la Casa de Catalunya de París, on es reunien un cert nombre d'emigrats i d'exiliats que esperaven el retorn a la terra que estimaven i la caiguda de la Dictadura de Primo de Rivera.

Salvador Llobet a París. 12 de juny de 1931.

(Fotografia: arxiu familiar.)

És quan torna a casa que Salvador Llobet decideix definitivament estudiar geografia, aconsellat pel seu germà gran en vista dels interessos culturals del futur geògraf i de la crisi que planava damunt del sector de la construcció.

LA VIDA D'ESTUDIANT

Però, abans que res, Llobet ha d'estudiar encara el batxillerat. Per poder-ho fer treballa a l'escola de segon ensenyament de la seva ciutat, on assumeix les funcions de secretaria. Dos anys després, el 1935, acaba el batxillerat (que normalment es feia en sis anys) i vol entrar a la Universitat Autònoma de Barcelona, però els reglaments n'impedeixen l'accés sense dedicació exclusiva. És per això que va a estudiar a Saragossa en qualitat d'alumne lliure. Llicenciat en Filosofia i Lletres, secció d'història, en 1940, la seva carrera d'estudiant universitari acaba amb el doctorat de l'any 1944. La seva tesi (*El medio y la vida en el Montseny*) és la primera inspirada en la metodologia del que es coneix com a geografia regional francesa que es llegeix en una universitat espanyola. La qualitat del seu treball li valgué el premi extraordinari de doctorat.

En *El medio y la vida en el Montseny* Llobet posa en pràctica els ensenyaments de l'escola francesa de geografia regional aplicats a l'estudi d'aquest massís prelitoral català. L'any 1945 rebia el premi Menéndez Pelayo per aquest estudi i per un altre de semblant: *El medio y la vida en Andorra*. Per la vàlua i la innovació que suposaven els seus treballs, era l'inici d'una carrera geogràfica prometedora, però, malgrat tot, Llobet no aconseguí vincular-se d'una manera estable a la universitat fins als anys seixanta: si bé és cert que un cop acabada la carrera i el doctorat féu algunes classes a la Universitat de Barcelona, no ho és menys que només eren substitucions o d'assignatures no vinculades directament amb la geografia; a tot estirar, sota un clima de precarietat laboral important. Endemés, Llobet tingué molts problemes per poder explicar la geografia tal i com ell l'entenia: no és agosarat dir que ho hagué de fer mig d'amagat dels professors als quals substituïa. Llobet era, en tot cas, un recurs universitari infrautilitzat, tot i que dins de la Universitat de Barcelona exercí com a professor ajudant i auxiliar entre 1943 i 1947. Entre 1947 i 1954 ho féu com

Portades dels treballs de Llobet de geografia regional sobre el Montseny i Andorra, del 1944 i 1945, respectivament, publicades ambdues el 1947.

a adjunt de geografia i història d'Amèrica a la mateixa Facultat de Filosofia i Lletres, i va renunciar al càrrec en 1954. Convé remarcar, però, que durant aquests anys Salvador Llobet treballava alhora a la secció de Barcelona de l'Institut Elcano, dependent del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), i a l'escola de segon ensenyament de Granollers, establiment educatiu on havia fet les feines de secretaria i posteriorment de professor de francès i de geografia econòmica.

EL DIFÍCIL ACCÉS A LA UNIVERSITAT

En conjunt, l'entrada definitiva a la universitat se li féu molt difícil, especialment després d'unes oposicions de l'any 1949 (celebrades, com totes, a Madrid) a les quals es presentà i que li representaren un contratemps acadèmic i personal molt important. Si volem saber per què Llobet no aconseguí incorporar-se a la universitat, en trobarem diferents causes. En primer lloc, Salvador Llobet era desordenat quan havia de fer explicacions orals, fet que li restava possibilitats en exposar els temes que li demanaven, i a més afirmava que les oposicions eren una pèrdua de temps, fet que el duia a dedicar poc temps a preparar-les. Endemés, la seva posició en el camp acadèmic espanyol, desvinculat del grup opusdeista de Saragossa i del grup més liberal de Madrid, era una posició difícil per assolir una plaça a la universitat. A més, Llobet era «un catalán muy catalán», expressió que vista per segons qui volia dir un desafecte al règim franquista, un perill i alhora un enemic per a un estat d'arrel feixista.

També cal esmentar el fet que en aquells anys la provisió de càtedres depenia especialment del resultat d'uns exercicis moltes vegades poc racionals, fets a la Universitat Central de Madrid, i no tant del currículum del candidat. Aquest és, sense pretendre ponderar-los, un resum dels motius que varen fer difícil l'accés de Llobet a la càtedra universitària. Però la mateixa dificultat per accedir a una ocupació estable dins de la universitat li va permetre una major dedicació a les seves tasques investigadores dins de l'organisme estatal que pretenia ser el de major prestigi del moment: el Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), concretament dins de la secció de Barcelona dedicada a la geografia, l'Institut Juan Sebastián Elcano (amb seu central a Madrid).

A mesura que passen els anys, dins de l'Institut Elcano, Llobet va consolidant la seva posició. Becari de l'Institut des de 1943 fins a 1946, any en què passa a ser-ne col·laborador eventual, posteriorment (1954) és nomenat col·laborador científic i finalment, investigador (oficialment ho fou des de 1957 fins a 1967, tot i que la seva excedència no se li reconegué fins a 1971). La labor que desenvolupa en aquesta institució fa que consolidi la seva posició dins la geografia estatal; però, amb tot, encara és en certa manera un *outsider* per a la universitat, en vista de la relació una mica precària que hi establí fins als anys seixanta.

L'INSTITUT ELCANO

Quan Joan Vilà-Valentí va guanyar la càtedra de Barcelona (1965) i es proposà de reorganitzar els estudis de geografia a la Universitat de Barcelona, amb la subsegüent creació del Departament de Geografia l'any 1966, Llobet passà a formar part del nou equip i s'encarregà d'explicar-hi geografia física. Durant els anys seixanta Llobet havia fet d'adjunt honorari a la Facultat i els cursos 1964-1965 i 1965-1966 esdevenia encarregat de curs. L'any acadèmic següent, a causa de la reorganització dels estudis, no figurarà entre els membres de l'equip educatiu; hi retornà el curs 1967-1968 i hi prengué un protagonisme no menyspreable. Llobet, que al principi s'hi resisteix, gradualment es va desvinculant del CSIC per arribar a ser catedràtic de la Universitat (1974), on passa el període 1967-1974 com a profes-

Salvador Llobet, becari de l'Institut J.S. Elcano, 27 de setembre de 1940.
(Fotografia: arxiu familiar.)

sor agregat. Finalment, l'any 1977, amb setanta anys, es jubila de la universitat, però això no para, ni de bon tros, la seva trajectòria científica. Val la pena remarcar que, durant el seu pas per la universitat, Llobet fou membre del consell de redacció de la *Revista de Geografia* publicada pel Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona; fundada i dirigida per Joan Vilà-Valentí.

L'URBANISME

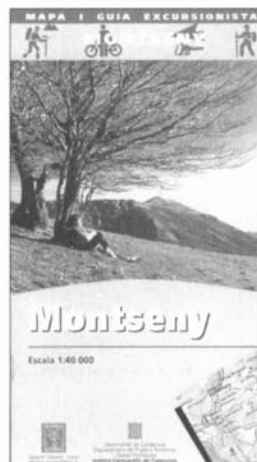
A banda de la seva tasca docent a la universitat i de la seva dedicació investigadora a l'Institut Elcano, Llobet esdevé un personatge clau en la geografia catalana contemporània pel fet de formar part de la Comissió Provincial d'Urbanisme de Barcelona des de 1948. Moltes foren les ciutats de la província que veieren el treball d'aquesta comissió interdisciplinària. En el terreny de la geografia aplicada, Llobet, com a assessor de la Comissió, contribuï a fixar els elements normatius necessaris per permetre evitar uns disbarats urbanístics que, com deia el mateix Llobet, de totes maneres es varen acabar produint, si més no en alguns casos. Va ser en aquest marc que, per primera vegada dins de l'Administració, es va començar a parlar seriosament d'emprendre una política de protecció d'espais naturals. En aquest grup de treball, Llobet es dedicà especialment a la geografia física i agrària. El *problema*, per a alguns geògrafs actuals, és que Llobet

abandonà la comissió sense que un altre col·lega ocupés el seu lloc: sembla ser una oportunitat perduda per consolidar un mercat per a la professió i per a la geografia aplicada en general al nostre país. Guanyador, amb l'article «La ciudad», del premi periodístic organitzat amb motiu del Dia Mundial de l'Urbanisme de 1953, passa, l'any següent, a ser-ne membre del jurat; i repeteix el premi en l'edició de 1955. L'any 1960, seguint amb els temes urbanístics, Salvador Llobet participa com a professor en el curs per obtenir el títol de tècnic urbanista, organitzat per l'Institut de Estudios de la Administración Local, que per primera vegada es feia a Barcelona, on impartí l'assignatura «Teoria de l'urbanisme». La iniciativa, que li fou proposada per l'arquitecte Manuel Ribas i Piera, tindria continuació en els anys a venir.

Però, a banda de la Universitat, del CSIC i de la Comissió d'Urbanisme, Llobet destacà així mateix dins de l'Editorial Alpina i dins de la Societat Catalana de Geografia.

LA CARTOGRAFIA

Segurament que si li demaneu a un excursionista català qui fou Salvador Llobet us dirà que era un dels personatges que estaven al darrera de l'Editorial Alpina (creada l'any 1946 per ell mateix, Noel Llopis, Xavier Coll i Josep Maria Puchades). Tot i que en principi l'editorial no es volia dedicar en exclusiva a la cartografia, sinó que tenia unes mires molt més àmplies, la veritat és que aquesta entitat és coneguda fonamentalment per aquest vessant.

En l'àmbit general, és cert que la tasca cartogràfica de Salvador Llobet no es pot desconèixer, tant en l'aspecte divulgatiu, del qual Alpina és el màxim representant, com en l'elaboració de mapes temàtics (mapes de vegetació del Montseny o d'Andorra; mapes de boscos i de conreus dins del Pla Provincial de la Comissió d'Urbanisme o dins la *Geografia de Catalunya*, de l'editorial Aedos).

LA SOCIETAT DE GEOGRAFIA I L'ACADÈMIA DE CIÈNCIES

Com ja s'ha dit abans, fou també membre fundador de la Societat Catalana de Geografia (1935) i en fou president durant el període 1981-1985; any, aquest darrer, en què ell mateix va demanar no continuar en el càrrec. Des d'aquesta presidència impulsà la publicació de la revista *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*. En agraïment per tota la tasca desenvolupada, en 1986 se'l nomenà Soci Honorari de la Societat. Proposat com a membre de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona en 1959, va renunciar a l'oferta per no voler-se vestir d'esmòquing, en una prova evident del seu caràcter fort i intempestiu. La renúncia es produí després d'anys de dilatar l'espera del seu discurs d'ingrés i d'haver arribat, finalment, a imprimir-ne les primeres proves.

LA VIDA LOCAL

L'any 1989 va ser nomenat Fill Predilecte de la ciutat de Granollers, on va morir el 23 de març de 1991. La seva vida va ser un constant desviure's per la seva ciutat, especialment en els terrenys educatiu, cultural i científic. Tan aviat promovia beques per a estudiants mancats de recursos, com recuperava documents cabdals per a la història de la ciutat, com defensava els estudis locals o les iniciatives comarcanes, perquè, com ell deia, «per sort, no era de Barcelona»; és a dir, de la gran ciutat. Com a ciutadà que per les seves activitats i estudis s'havia dedicat a la ciutat, l'any 1985 era nomenat membre del patronat del Museu de Granollers.

Mapes del Montseny de l'Editorial Alpina de 1949 i de 1997, respectivament.

Salvador Llobet el dia del seu nomenament com a Fill Predilecte de Granollers el 1989. (Fotografia: arxiu familiar.)

ETAPES DEL SEU PENSAMENT GEOGRÀFIC

Tal com remarca Antonio Gómez, l'entrada definitiva, a finals dels anys seixanta, de Salvador Llobet a la Universitat de Barcelona, junt a altres fets que no tenen perquè ser menys importants, fan que la seva trajectòria científica es divideixi en dues fases. Si en un primer moment Llobet havia estat adherit als plantejaments regionals de l'escola francesa de geografia, des de l'ingrés a la universitat es dedicarà intensament a la recerca en el terreny de la geografia física i especialment de la geomorfologia.

Durant les tres primeres dècades de la seva producció científica (1940-1970), Llobet fa un seguit d'aportacions importants en el terreny de la geografia regional i de la geografia agrària. Llobet es forma de manera autodidacta, tenint al cap els ensenyaments de Pau Vila, i seguint de prop els passos i les indicacions de Pierre Defontaine i de Lluís Solé i Sabarís (mestres i amics fins que la mort se'ls endugué), per citar només els que més el van influir. Durant aquesta etapa, els temes de caire geomorfològic només apareixen com un conjunt d'ítems més a la llista de tots els que calia tractar si

es volia escriure una obra de geografia regional amb tots els ets i uts. Amb tot, segur que Gómez està encertat quan diu que sempre, i doncs en aquella primera etapa també, el va fascinar l'estudi del medi natural. Quant a aquesta primera etapa, cal deixar constància que Llobet no considerava que es pogués fer una anàlisi prou acurada d'una regió si es passava per alt l'aspecte físic, com es pot veure en els seus estudis. Tampoc no es permetia el luxe de desconèixer dades del que avui dia en diem la història local.

El seu possibilisme queda patent en unes frases escrites en 1943: «Al observar la historia de Granollers, observamos siempre la enorme influencia que tiene sobre ella el medio geográfico, principalmente en los fenómenos económicos y de expansión de la ciudad, influencia en todas partes más importante de lo que a menudo se considera, aunque a veces también excesivamente valorizada, sin tener en cuenta la capacidad humana de reacción contra el medio, o simplemente de su corrección. Granollers no puede apartarse tampoco de estas leyes geográfico-humanas y lleva sobre sí la huella de su ambiente, de sus tierras, de su situación.»

Salvador Llobet i Lluís Solé Sabarís a Ordino, agost de 1944. (Fotografia: arxiu familiar.)

Salvador Llobet i Capel al santuari de Bellmunt. (Fotografia: arxiu familiar.)

Manuel de Terán, Lluís Solé Sabarís, Joan Vilà i Salvador Llobet, 1968. (Fotografia: arxiu familiar.)

Com digué Jaume Vicens i Vives, el mètode de Llobet es basava en el treball de camp, la utilització (mesurada) de l'estadística, l'estudi de la documentació directa de diferents arxius i un bon aparell bibliogràfic. En aquesta etapa, i concebuda sota el paradigma de la geografia regional d'arrel francesa, que no abandonà fins que els seus afanys el dugueren preferentment al camp de la geomorfologia, Llobet enceta els estudis de les terrasses de diferents rius i fa també una important aportació a l'estudi de la geografia agrària.

ELS ESTUDIS DE GEOGRAFIA FÍSICA

Llobet mateix deixà constància que des del seu inici com a geògraf s'havia decantat cap a la geografia humana, però sempre havia intentat mantenir-se al dia en altres aspectes d'aquesta ciència. Així, no havia oblidat la seva formació geomorfològica (de la mà del mestre i amic Solé i Sabarís o com a becari de l'Institut Elcano).

Durant els anys cinquanta, Llobet encara segueix preocupat fonamentalment per la geografia agrària i regional. Però cap al final de la dècada ja s'implica ben directament en els seus estudis més purament morfològics, especialment quan l'Institut d'Estudis Pirinencs li concedeix una ajuda per tal de fer uns treballs a la província de Girona per a l'agost de 1958. Aquesta segona fase de la seva vida científica podem dir que culmina amb els estudis sobre el periglacial al Montseny, tot i que no es limités a estudiar aquesta fenomenologia en aquest massís. Per cloure definitivament l'etapa inicial, Llobet estudia alguns aspectes de geografia econòmica, com la geografia agrària del Maresme, la indústria vinícola d'Alella, la del vi escumós del Penedès, la producció elèctrica espanyola, etc.

Després, Llobet ja se centra de ple en la geomorfologia. Des d'aquell moment, que Gómez data en 1966, Llobet es dedicarà preferentment a l'evolució del relleu i als estudis del quaternari. Inicia la nova etapa duent a terme un mapa geològic de les Guilleries i del Collsacabra, alhora que n'estudia l'erosió. Tot plegat el duu a plantejar-se l'estudi geomorfològic del riu Ter i especialment de la colzada de canvi de direcció de la Gleva (Osona). El seu treball tanca definitivament, i les confirma, unes polèmi-

ques idees que Panzer havia defensat en 1933 i que afirmaven que aquest riu mai no havia seguit el curs nord-sud de la vall del Congost, trajectòria que a simple vista sembla la més evident, i que havia fet pensar en una colzada de captura per erosió regressiva des de l'est.

EL PERIGLACIALISME

En el camp geomorfològic, deixant de banda el tema del riu Ter, Llobet es decanta cap a l'estudi del periglacialisme. Tot i que va estudiar aquesta fenomenologia a Andorra, al Prepirineu i a Sierra Nevada, allà on realment hi esmerçà més esforços va ser al massís del Montseny. La vellesa trobà Llobet enmig d'aquestes investigacions. Ell havia estat sempre un treballador individual o un treballador d'equips pluridisciplinaris més que no pas interdisciplinaris, però els afanys del seu deixeble Antonio Gómez i potser la seva avançada edat faran que, per primera vegada, el Llobet geomorfològic comenci a treballar en equip.

En aquesta segona etapa, Llobet, que de sempre havia estat vinculat, per raons més enllà del seu

Excursió de pràctiques a la terrassa del Congost a la Garriga.
(Fotografia: arxiu familiar.)

esperit científic, al massís del Montseny, es dedica especialment a l'estudi del periglacialisme en aquest marc. Els seus estudis, confirmats en 1972 per Tricart, demostren la presència de formes periglacialials al massís i fins i tot a la serralada de Marina, en contra del que s'havia suposat fins al moment.

Els seus reiterats estudis i el seu amor i defensa del massís del Montseny li valgueren el tercer premi de Defensa, Divulgació i Estudi del medi natural del Montseny, convocat l'any 1990.

LA SEVA OBRA

La part dedicada a publicacions del currículum del nostre biografiat sembla inacabable. Escriptor incansable, publicà infinitat d'articles pertot, des de revistes especialitzades a publicacions divulgatives, d'àmbit local, les unes, o d'abast fins i tot internacional, les altres. La dedicació als estudis locals i a la vida ciutadana de Granollers li valgueren el reconeixement de la seva ciutat, que finalment el nomenà Fill Predilecte (1989).

El Congrés Internacional del Pirineu de 1950, a partir del qual nasqué una Unió Internacional d'Estudis Pirinencs que aplegaria fonamentalment estudiosos d'ambdues bandes de la carena, adquireix, per a Salvador Llobet i en relació a l'estudi de la serralada pirinenca, una importància capital. A part de la seva aportació escrita («*El límite septentrional de la vid y el olivo en Cataluña*»), Llobet hi va ser elegit secretari de la secció de geografia i d'economia de la Unió Internacional, que estava presidida per Max Sorre i José M. Casas Torres. Aquesta trobada, junt amb altres cursos que es desenvolupen en aquells anys, per exemple, el curs de Jaca de 1946, varen servir de revulsiu de molts dels geògrafs que han ocupat les càtedres de les universitats espanyoles i que ja les han anat abandonant a causa de l'edat.

UN MESTRE SENSE DEIXEBLES?

Salvador Llobet tenia un caràcter ferreny, intempestiu, difícil a primera vista. Endemés, tenia un cert regust pel treball individual (la major part de la seva producció fou individual) potser a causa de la seva formació fonamentalment autodidacta. És per això que no compta amb una nòmina abundant de deixebles. Pel que fa a alguns dels geògrafs o historiadors catalans i espanyols més significatius de les darreres dècades del segle XX (Joan Vilà-Valentí, Enric Lluch, Josep Fontana, etc.), que l'admiraven i el reverenciaven, caldria considerar-los més com a germans petits que no pas com a autèntics deixebles, tant per la seva edat com per les trajectòries intel·lectuals que han seguit. Quant als més joves, només Antonio Gómez té el goig de declarar-se'n deixeble i això es redueix especialment al camp geomorfològic. El cas és que Llobet mai no volgué ser un mestre per a ningú, potser perquè la seva experiència li deia que l'única manera d'arribar a ser un bon geògraf era el treball personal i solitari. En canvi, va deixar darrera seu una sèrie d'estudiosos que el respectaven pel seu treball, especialment els arquitectes urbanistes amb qui compartí algunes recerques (Ribas i Piera, Martorell i Codina, Lluís Jalpí, etc.). Però, si per aquesta via la influència de Llobet és més aviat minsa, no passa el mateix amb les seves publicacions.

UNA GEOGRAFIA DIVULGATIVA

Llobet va ser un gran divulgador de la geografia i de tots els camps que estudiava. Difonia els seus coneixements a través de les conferències i dels cursos que realitzà, que es poden comptar per centenars. S'adreçà a totes les classes socials, especialment a les menys afavorides per l'ensenyament, per les quals havia demostrat especial atenció. I pel que fa a aquestes qüestions no tenia cap inconvenient en agafar el cotxe, la moto o el tren i anar a un poblet de comarca sota el fred d'una nit hivernal sabent que al final del viatge l'esperaven, a tot estirar, una dotzena de joves obrers tocats per l'afany de saber. També feia conferències per a mestres i ensenyants amb la intenció de dotar-los de recursos perquè aquests els fessin arribar als seus nois i noies (per exemple, algunes sortides amb membres de la institució Rosa Sensat, pal de paller de la renovació pedagògica a Catalunya).

Excursió de pràctiques al Garraf, març de 1968.
(Fotografia: arxiu familiar.)

Excursió al Montseny amb els professors del
Departament de Geografia de la UB, 1980.
(Fotografia: arxiu familiar.)

Per escrit, era també un divulgador incansable. Des dels anys cinquanta va escriure uns quatre-cents articles en el setmanari *Destino*; articles d'un caire divulgatiu, publicats sota el pseudònim de Montis. El mateix feia en publicacions d'àmbit local o comarcal sempre que li ho demanaven.

A la universitat va ser capaç de fer despertar passions per la muntanya i els seus trets geogràfics a través de les excursions que organitzava fora de les jornades lectives i per tal de completar-les. Encara que fos gran, Llobet era incansable. Però el seu caràcter, que el duia a creure que l'important eren les obres i no les persones, l'apartava dels mitjans de comunicació, de les reunions socials, de la vida extraacadèmica. Si bé és cert que els geògrafs a Catalunya, potser a part de Pau Vila, no han estat mai massa reconeguts públicament, segurament Llobet encara és menys reconegut pel públic en general que els seus semblants. Només amb l'inici de la dècada dels seixanta, arran d'unes inundacions ocorregudes a la comarca del Vallès, el seu nom apareixerà en els diaris i revistes, ara ja sense pseudònim. Però aquell moment, volgutament, va ser breu com les inundacions que l'havien llençat a la palestra. Llobet va voler seguir com sempre, conegut per les seves obres i prou.

LLOBET, MESTRE DE MESTRES

Sense ni conèixer-lo, els seus deixebles vàrem ser pràcticament tots. O si més no, deixebles dels que ara es declaren els seus deixebles. Llobet ha estat criticat per una quasi inexistència de formulacions de tipus teòric en els seus treballs. Però aquest defecte —defecte, des de posicions científiques i acadèmiques— esdevé una virtut quan es tracta de referir-se a treballs que volgutament havien d'arribar a amplis sectors de la població alfabetitzada. Els seus treballs són accessibles a un públic ampli, sobretot els de les primeres etapes. Això és especialment clar en les seves col·laboracions en obres col·lectives en les quals escrigué capítols, alhora que rigorosos, intel·ligibles per a qualsevol lector mínimament motivat. Fins i tot, alguns dels seus treballs que originàriament pretenien ser d'un caire divulgatiu conserven encara hores d'ara el privilegi de ser els únics estudis de conjunt amb què comptem (pensem, per exemple, en el capítol sobre l'agricultura a Catalunya dins de la *Geografia de Catalunya*, dirigida per Solé i Sabarís).

Geni i figura, Salvador Llobet morí treballant i abandonà la universitat sense acceptar l'homenatge que aquesta institució li oferia. Auster, fins i tot en els elogis, ens ha deixat una obra sòlida i àmplia que caldria aprofundir encara més.

XXXIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos al Museu de Granollers, els dies 17 i 18 d'octubre de 1987. (Fotografia: Comas)

BIBLIOGRAFIA ESCOLLIDA SOBRE SALVADOR LLOBET

- Aportacions en homenatge al geògraf Salvador Llobet*. Universitat de Barcelona, Departament de Geografia, 1979. Conté una vintena d'articles presentats per Joan Vilà-Valentí.
- Bertran, Enric: «La inauguració del curs i la visita d'estudi a Granollers. Un homenatge al doctor Llobet». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 31. Barcelona, 1991. Pàg. 173-175.
- Boada, Martí: «El Montseny interpretat per dos geògrafs vallesans: Salvador Llobet i Josep M. Panareda». *Notes*, vol. 10. Centre d'Estudis Molletans, 1996. Pàg. 111-126.
- Bolós, Maria del Tura de: «Salvador Llobet i els estudis biogeogràfics». *Revista de Geografia*, vol. XXVII i XXVIII. Universitat de Barcelona, 1993-1994.
- Bolòs i Capdevila, Maria de: «El Dr. Salvador Llobet pioner a Catalunya en la cartografia de vegetació». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 32. Barcelona, 1992. Pàg. 13-16.
- Casas Torres, José Manuel: «Algunes notes sobre Salvador Llobet i la història de la geografia espanyola del seu temps». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 32. Barcelona, 1992. Pàg. 17-26.
- Casassas i Simó, Lluís: «Aproximació a l'estudi de la bibliografia de Salvador Llobet». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 30. Barcelona, 1991.
- Castejón i Arqued, Rosa: «Recordant el Dr. Llobet, professor de geografia». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 32. Barcelona, 1992. Pàg. 27-29.
- Català Roca, Pere: «Salvador Llobet, articulista des de París (1930-1931)». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 30. Barcelona, 1991. Pàg. 79-88.
- Estrada i Garriga, Josep: «Salvador Llobet i el Centre d'Estudis de l'Associació Cultural de Granollers». *Lauro*, núm. 3. Granollers, 1992. Pàg. 50-52.
- Galobart i Duran, Lluís: «Salvador Llobet i la seva obra editorial». *Lauro*, núm. 3. Granollers, 1992. Pàg. 47-49.
- Gargallo i Costa, Josep: «Salvador Llobet: l'excursionista». *Lauro*, núm. 3. Granollers, 1992. Pàg. 31-34.
- Gómez Ortiz, Antonio: «Salvador Llobet, geógrafo físico». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 27. Barcelona, 1991. Pàg. 23-24.
- Gómez Ortiz, Antonio: «Salvador Llobet, geomorfólogo cuaternarista». *Revista de Geografia*, vol. XXV. Universitat de Barcelona, 1992. Pàg. 7-16.
- Gómez Ortiz, Antonio: «El Dr. Salvador Llobet: mestre i investigador». *Lauro*, núm. 4. Granollers, 1992.
- Gómez Ortiz, Antonio; Vilà-Valentí, Joan: «L'aportació científica de Salvador Llobet al coneixement geogràfic d'Andorra». *Annals*, vol. 3. Institut d'Estudis Andorrans, 1992. Pàg. 13-41.
- Gutiérrez, Victòria E.; Ticó Duran, Anna: «Un innovador: Salvador Llobet». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 30. Barcelona, 1991. Pàg. 109-126.
- Jonch i Cuspinera, Antoni: «Salvador Llobet i Reverter: un home amb vocació». *Lauro*, núm. 3. Granollers, 1992. Pàg. 30.
- Majoral i Moliné, Roser: «Salvador Llobet i Reverter, un científic amant de la terra». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 25. Barcelona, 1991. Pàg. 59-61.
- Montaner i Garcia, Maria Carme; Casassas i Ymbert, Anna: «L'obra cartogràfica del Dr. Salvador Llobet i l'editorial Alpina». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 30. Barcelona, 1991. Pàg. 135-170.
- Panareda Clopés, Josep M.: «Salvador Llobet i el Montseny». *Lauro*, núm. 3. Granollers, 1992. Pàg. 35-37.
- Pardo, Jordi: «La recuperació del patrimoni toponímic i la tasca dels mapes de l'editorial Alpina». *XXXIII Assemblea intercomarcal d'estudiosos*.

Granollers 17-18 d'octubre de 1987. Museu de Granollers, Centre d'Estudis de l'Associació Cultural, 1988. Pàg. 209-212

- Rebagliato i Font, Joan: «Semblança de Salvador Llobet». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 27. Barcelona, 1991. Pàg. 19-21.
- Ribas i Piera, Manuel: «Salvador Llobet i l'Urbanisme». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 30. Barcelona, 1991. Pàg. 171-173.
- Salvador Llobet, fill predilecte*. Granollers, Ajuntament, 1989. Existeixen dos volums amb la mateixa referència, però el més voluminós conté uns afegitons documentals que no es poden passar per alt.
- «Salvador Llobet i la geografia catalana». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 30. Barcelona, 1991. Pàg. 7-18. (Transcripció, feta per Enric Mendizábal, d'una entrevista gravada en vídeo feta per Joan Nogué i Mireia Belil. La cinta de vídeo està dipositada a la Universitat de Girona).
- Vilà, Marc-Aureli: «Salvador Llobet, geògraf de la terra». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 27. Barcelona, 1991. Pàg. 15-16.
- Vilà i Valentí, Joan: «El meu Salvador Llobet». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 30. Barcelona, 1991. Pàg. 187-191.
- Vilà i Valentí, Joan: «Salvador Llobet: l'inici de la recerca geogràfica des de la Universitat de Barcelona». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 27. Barcelona, 1991. Pàg. 13-14.
- Vilà i Valentí, Salvador: «Salvador Llobet, universitari i investigador». *Lauro*, núm. 3. Granollers, 1992. Pàg. 38-41.
- Vives Balmaña, Elisenda: «Salvador Llobet i Andorra». *Lauro*, núm. 3. Granollers, 1992. Pàg. 44-46.

BIBLIOGRAFIA ESCOLLIDA DE SALVADOR LLOBET

1942. «Evolución del poblamiento y población de la comarca del Vallés». *Estudios Geográficos*, núm. 9.
- 1943 «Distribución altitudinal del olivo y la vid en la región del Montseny». *Estudios Geográficos*, núm. 13.
- 1944 En col·laboració amb Antoni Pla: *Hesperia: curso de geografía*. Barcelona, Teide.
- 1945 «Avance a un estudio geográfico del Montseny». *Estudios Geográficos*, núm. 18.
- 1945 «Visión geográfica de Andorra». *Arbor*, núm. 9. Madrid.
- 1946 «El Principado de Andorra. Resumen geográfico». *Pirineos*, núm. 4. Saragossa.
- 1946 «La industria textil del algodón de España». *Estudios Geográficos*, núm. 25.
- 1946 «La economía agrícola de Andorra». *Estudios Geográficos*, núm. 23.
- 1946 Edició a cura de Salvador Llobet de l'obra de Josep Aparici: *Descripción geográfica de Cataluña*. CSIC.
- 1947 *El medio y la vida en el Montseny. Estudio geográfico*. Barcelona, Instituto Juan Sebastián Elcano i Estación de Estudios Pirenaicos.
- 1947 *El medio y la vida en Andorra. Estudio Geográfico*. Barcelona, Instituto Juan Sebastián Elcano i Estación de Estudios Pirenaicos.
- 1947 «La población de Barcelona en 1787». *Estudios Geográficos*, núm. 28.
- 1949 «La despoblación de la montaña». *Estudios Geográficos*, núm. 35.
- 1950 «El límite septentrional de la vid y el olivo en Cataluña» en *Congreso Internacional de Estudios Pirenaicos*. Saragossa.
- 1951 En col·laboració amb Joan Vilà Valentí: «La transhumancia en Cataluña en XVI» *Congrés Internacional de Geografía* (1949). Lisboa.
- 1951 *Granollers, estudio geográfico e histórico*. Granollers, Editorial Alpina.

- 1954 En col·laboració amb Manuel Baldrich i Antoni Perpiñà: *Análisis de Villanueva y Geltrú*. Madrid, Instituto de Administración Local.
- 1954 «Vegetación forestal de Collsacabra y Guilleries». *Congrés Internacional d'Estudis Pirinencs*. Luchon.
- 1955 «De geografía agraria de la comarca del Maresme (Barcelona)». *Estudios Geográficos*, núms 58 i 59.
- 1956 *Alella y su vino. Cincuentenario de la constitución de la bodega cooperativa Alella Vinícola*. Alella, Imp. Elzeviriana.
- 1957 En col·laboració amb Santiago Sobrequés: *Tierras de España*. Barcelona, Editorial Teide.
- 1957 «El café en el Brasil». *Estudios Geográficos*, núm. 66.
- 1957 Amb la col·laboració de Lluís Solé Sabarís: «Las terrazas del curso medio y alto del Ter». *Congrés Internacional del Cuaternario*. Barcelona-Madrid.
- 1957 Amb la col·laboració de Lluís Solé Sabarís: «Las terrazas del Congost-Besós». *Congrés Internacional del Cuaternario*. Guia excursió de Barcelona y alrededores. Barcelona-Madrid.
- 1957 Amb la col·laboració de Lluís Solé Sabarís: «Formations quaternaires du Vallès et du Besós». Barcelona. *Congrés Internacional del Cuaternario*.
- 1958 «La energía eléctrica en España». *Estudios geográficos*, núm. 71.
- 1958 «Utilización del suelo y economía del agua en la región semiárida de Huércal-Overa (Almería)». *Estudios geográficos*, núm. 70.
- 1958 «Las terrazas del curso alto del río Ter». *Congreso del Instituto de Estudios Pirenaicos*. Girona.
- 1958 «Cataluña» en Terán, Manuel de i Solé Sabarís, Lluís (dir): *Geografía de España y Portugal*. Barcelona, Montaner i Simon. Tom IV.
- 1961 «L'exploració del camp», «La casa rural», «Els treballs forestals», «La indústria a Catalunya», «Andorra», «Ripollès», «Osona», «Maresme» i «Vallès» dins Solé Sabarís (dir): *Geografía de Catalunya*. Barcelona, Aedos. 3 volums.
- 1959 «La industria del vino espumoso español». *Estudios geográficos*, núm 77.
- 1959 Manuel Baldrich (dir): *Plan de ordenación de la provincia de Barcelona*. Barcelona.
- 1960 «L'industrie du vin mousseux espagnol». Méditerranée. Aix-en-Provence.
- 1961 «Observacions climàtiques a Granollers» en *Miscel·lània Fontserè*. Barcelona.
- 1962 «El bosque en Collsacabra y Les Guilleries (Barcelona-Gerona)». *Actes du II Congrès International d'Études Pyrénéennes*. Luchon-Pau, 1954 (tome 5, section IV). Toulouse.
- 1963 «Las condiciones geográficas actuales y las posibilidades prehistóricas agrícolas y pastoriles» en *Problemas de la Prehistoria y de la Arqueología Catalanas. II Symposium de Prehistoria Peninsular*. 8-11 de octubre de 1962. Barcelona, Instituto de Arqueología (Universidad de Barcelona).
- 1964 «El codo de cambio de dirección del Ter hacia Les Guilleries». *Estudios Geográficos*, num.95.
- 1967 «España» en Deffontaines, Pierre (dir): *Geografía Universal Larousse*. Barcelona, Planeta.
- 1968 «Cataluña» en Terán, Manuel de; Solé, Lluís; Vilà, Joan: *Geografía regional de España*. Barcelona, Editorial Ariel.
- 1970 «Los viajes de Francisco de Zamora en Cataluña». *Revista de Geografía*. Barcelona.
- 1971 «Periglaciari en el Montseny». *VI Congrès d'Études Pyrénéennes*. Bagnères de Bigorre.
- 1974 «Fisiografía d'Andorra». *VII Congrès Internacional d'Estudis Pirinencs*. La Seu d'Urgell.
- 1975 «Noticia de soliflucción periglaciari en Cataluña». *Estudios Geográficos*, núm. 140-141.
- 1975 «Materiales y depósitos periglaciares en el macizo del Montseny. Antecedentes y resultados». *Revista de Geografía*. Barcelona.
- 1976 «Esquema de la geografía física de Andorra». *Actas del VII Congreso Instituto de Estudios Pirenaicos 1974*. Jaca.
- 1976 «Esbós d'alguns fenòmens periglaciars a Andorra». *VII Congrès Internacional d'Estudis Pirinencs*. Saragossa.
- 1977 «Formas periglaciares en una montaña prepirenaica: Puigsacalm». *V Coloquio de Geografía*. Granada.
- 1977 «Les terrasses del Ter a les Guilleries» en *Miscel·lània Pau Vila*. Barcelona.
- 1978 «Dépôts periglaciares dans le massif du Montseny». *Colloque sur le periglaciaire d'altitude du domaine méditerranéen et abords*. Strasbourg-Université Louis Pasteur.
- 1978 «Els primers temps de Pierre Deffontaines a casa nostra». *Revista de Geografía*, núm. 1-2. Barcelona.
- 1979 «Esbós d'alguns fenòmens periglaciars a Andorra». *Revista de Geografía*, vol. XII-XIII. Gener-desembre, 1978-79.
- 1979 Amb la col·laboració d'Antonio Gómez Ortiz: «Primeros resultados experimentales acerca de la funcionalidad en los círculos de piedras del macizo de Campquerdós (Pirineo Oriental)». *Actas de la IV reunión del Grupo Español de Trabajo del Cuaternario*, Banyoles.
- 1981 «Els dipòsits anomenats "glaciàrics" per Almera, a Samalús, i l'evolució del relleu en el Quaternari». Homenatge a Lluís Solé i Sabarís. *Acta Geològica Hispànica*, tom 14. 1979. Barcelona.
- 1982 En col·laboració amb Maria de Bolòs i Antonio Gómez: «Nota sobre el glacis de Tortellà. Prepirineo Oriental Meridional». *Colloque sur les montagnes et piémonts*. Université de Toulouse-Le Mirail.
- 1985 En col·laboració amb Antonio Gómez Ortiz: «El riu Ter i les seves terrasses fins a El Pasteral». *Revista de Geografía*, vol. XIX.
- 1986 *El medi i la vida a Andorra*. Andorra, Promocions literàries. Es tracta de la versió en català del treball de 1947.
- 1986 En col·laboració amb Antonio Gómez Ortiz: «Nota geomofològica sobre uns meandres abandonats del riu Ter en la confluència amb la Riera de Sora». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 6. Barcelona.
- 1986 «Els estudis geogràfics del Pirineu del Dr. Solé i Sabarís» *Revista de Geografía*.
- 1988 En col·laboració amb Antonio Gómez Ortiz: «Un atemptat ecològic-geogràfic». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 13-14. Barcelona.
- 1988 En col·laboració amb Antonio Gómez Ortiz: «Geomorfogènesis periglaciari en Sierra Nevada. Formas heredadas y modelados actuales en la unidad geográfica del Mulhacén». *Estudios Geográficos*, núm. 193.
- 1989 En col·laboració amb Antonio Gómez Ortiz: «Significació agrària i històrica dels "marges" en el Vallès. El regadiu» en *Los paisajes del agua*. Libro jubilar dedicado a Antonio López Gómez. València.
- 1989 «Lluís Solé i Sabarís i la geografía catalana de la immediata postguerra». *Treballs Societat Catalana de Geografía*, núm. 19.
- 1989 En col·laboració amb Jaume Font: «El valor geogràfic dels viatges de Francisco de Zamora per Catalunya». *Revista de Geografía*. Barcelona, vol. XXIII.
- 1990 *El medi i la vida al Montseny*. Granollers, Museu de Granollers i Agrupació Excursionista de Granollers. Conté un proemi de Llobet, una petita bibliografia escollida dels seus treballs i un article de 1975 sobre el periglaciari.
- 1990 «Gènesi geològica, erosió i periglaciari en el Montseny» en *Monografies del Montseny*, 5. Viladrau, Amics del Montseny.